

سندھي

کيائين دارويني وطب سنتي

ریاست جمهوری
معاونت علمی و فناوری

کتابخانه ملی و اسناد ملی

نام کتاب : سند ملی گیاهان دارویی و طب سنتی
مشخصات ناشر: تهران: ریاست جمهوری، معاونت علمی و فناوری،
انتشارات دانش بنیان فناور، ۱۳۹۲
تدوین : ستاد توسعه علوم و فناوری گیاهان دارویی و طب سنتی
آماده سازی و نظارت بر تدوین : دفتر همایش ها و مراسم
تیراژ : ۵۰۰ جلد
نوبت چاپ : اول
تاریخ نشر : ۱۳۹۲

فهرست

صفحه

۶	مقدمه
۸	ماده ۱: تعاریف اختصاصی
۱۰	ماده ۲: ارزش های بنیادین
۱۱	ماده ۳: چشم انداز
۱۲	ماده ۴: سیاست های کلان
۱۳	ماده ۵: اهداف، راهبردها و اقدامات
۲۶	ماده ۶: سازوکار اجرایی نمودن و نظارت بر اجرای سند

مصوبه «سند ملی گیاهان دارویی و طب سنتی»

که به استناد قسمت الف بند ۵-۱ فصل پنجم

نقشه جامع علمی کشور در جلد ۷۳۵ مورخ ۱۳۹۲/۴/۲۵

شورای عالی انقلاب فرهنگی و براساس پیشنهاد مورخ ۱۳۹۲/۲/۱۰

شورای ساد راهبردی اجزای نقشه جامع علمی کشور به تصویب رسیده است،

به شرح ذیل برای اجرا ابلاغ می شود:

مقدمه

سرزمین ایران کشوری ممتاز و بار تبه بالا از نظر غنای گیاهی و تنوع زیستی و دارای ۱۱ اقلیم از ۱۳ اقلیم شناخته شده جهانی است. براساس نظر گیاه‌شناسان و پژوهشگران، تعداد گونه‌های گیاهی ایران در حدود ۸۰۰۰ گونه است که از نظر تنوع گونه‌ای حداقل دو برابر قاره اروپاست. تحقیقات نشان داده است که بیش از ۲۳۰۰ گونه از گیاهان کشور دارای خواص دارویی، عطری، ادویه‌ای و آرایشی-بهداشتی هستند. به علاوه ۱۷۲۸ گونه از این گیاهان به‌عنوان گیاهان بومی ایران می‌باشند، منحصرأ در سرزمین ایران رویش کرده و به‌عنوان یک ظرفیت انحصاری در کشور محسوب می‌شوند. حجم تجارت جهانی گیاهان دارویی از ۶۰ میلیارد دلار در سال ۱۹۹۶ به ۱۰۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۰ افزایش یافته است و بر اساس پیش‌بینی بانک جهانی در سال ۲۰۵۰ گردش مالی و تجارت جهانی متمرکز و مبتنی بر گیاهان دارویی و داروهای گیاهی به حدود ۵۰۰۰ میلیارد دلار خواهد رسید. در اکثر کشورهای توسعه‌یافته، طب سنتی در ابعاد مختلف تحت حمایت دولت قرار گرفته و سهم خوبی از تأمین سلامت مردم را در سیستم سلامت کشور به‌عهده گرفته است. طب سنتی چین ۴۰ درصد خدمات بهداشتی - درمانی را در این کشور بر عهده دارد؛ پوشش بیمه‌ای هزینه درمان، دارو و خدمات طب سنتی در ژاپن، چین، کره و ویتنام به‌صورت کامل است و در کشورهای آلمان،

استرالیا، نروژ، انگلستان، کانادا و آمریکا قسمتی از هزینه‌ها توسط سازمان‌های بیمه پرداخت می‌شود. با توجه به افزایش حجم تجارت جهانی گیاهان دارویی و فرآورده‌های آن، پیشینه غنی ایران در طب سنتی و نیز این‌که در نقشه جامع علمی کشور، گیاهان دارویی در اولویت الف حوزه علوم پایه و کاربردی و طب سنتی در اولویت ب حوزه سلامت قرار گرفته‌اند، بدیهی است برای هدایت حرکت احیاء و توسعه گیاهان دارویی و طب سنتی ایران با استفاده بهینه از تمامی منابع ملی، داشتن یک سند علمی که به همه نکات لازم توجه کافی می‌دول داشته باشد امری واجب و اجتناب‌ناپذیر است.

ماده ۱: تعاریف اختصاصی

۱- بخش گیاهان دارویی و طب سنتی

بخش گیاهان دارویی و طب سنتی شامل کلیه نهادها و عوامل دخیل در امر بهره‌برداری از گیاهان دارویی و اسانس‌دار و فناوری‌های تولید فرآورده‌های دارویی - غذایی - بهداشتی با منشأ گیاهی و نیز کلیه مراکز و دست‌اندرکاران در امر خدمات و آموزه‌های مکتب پزشکی سنتی ایران (طب سنتی) می‌باشد. این بخش از دو حوزه «گیاهان دارویی و فرآورده‌های گیاهی» و «طب سنتی» تشکیل شده است.

۲- گیاه دارویی^۱

به گیاهی که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم تمام یا اجزایی از آن به‌صورت تازه یا خشک‌شده و یا مواد مؤثره استخراجی از آن به‌منظور اثرات بهداشتی، پیشگیری و درمانی در بدن انسان، حیوانات و دیگر گیاهان به‌کار می‌رود، گیاه دارویی گفته می‌شود.

۳- داروی گیاهی^۲

هرگونه فرآورده دارویی که منحصراً، از نظر اجزاء متشکله فعال، شامل یک یا چند ماده گیاهی فرآوری‌نشده یا یک یا چند ترکیب گیاهی فرآوری‌شده و یا ترکیبی از هردو با فرمولاسیون گوناگون برای عرضه در بازار دارویی جهت تشخیص، پیشگیری، کمک به اعمال فیزیولوژیک، درمان و حفظ بهداشت بدن انسان، حیوانات و سایر گیاهان به‌کار می‌رود.

۴- طب سنتی^۱

به مجموعه تمامی علوم و تجربیات نظری و عملی شامل کلیه اقدامات بهداشتی، رویکردها، اطلاعات و باورهایی که به اشکال مختلف دارویی، برای حفظ سلامتی و همچنین پیشگیری، تشخیص و درمان بیماری‌ها به کار می‌روند و به صورت گفتاری یا نوشتاری از نسلی به نسل دیگر در یک منطقه جغرافیایی انتقال می‌یابند و همچنین قابلیت روزآمد شدن با حفظ چارچوب‌های اساسی را دارا می‌باشند، طب سنتی گفته می‌شود.

خصوصیات ذاتی طب سنتی کل‌نگری به موضوع انسان، توجه به معنویات و اخلاقیات، نتیجه‌گرایی در درمان، تکیه بر روش‌های طبیعی و کم‌عارضه، بیمارمداری و تناسب با فرهنگ عمومی به دلیل پیشینه طولانی می‌باشد.

۵- فرآورده‌های گیاهی^۲

مواد گیاهی که به صورت خام و یا فرآوری شده به منظور کاربرد در پزشکی، دامپزشکی و گیاه‌پزشکی و نیز کاربردهای تجاری، صنعتی، غذایی و بهداشتی استفاده می‌شوند و شامل داروهای گیاهی، فرآورده‌های طبیعی و مکمل با منشأ گیاهی، افزودنی‌های غذایی و طعم‌دهنده‌ها، رنگ‌دهنده‌ها، عرقیات و عصاره‌ها و اسانس‌ها، فرآورده‌های آرایشی و بهداشتی و کنترل‌کننده آفات و بیماری‌های گیاهی می‌باشد، فرآورده‌های گیاهی گفته می‌شود.

۶- فرآورده‌های طبیعی^۱

به فرآورده‌هایی که از مواد طبیعی حاصل از گیاهان، جانوران، میکروارگانیسم‌ها و معادن استخراج می‌شوند، از قبیل داروهای طبیعی (جامد، نیمه جامد و مایع)، مواد اولیه طبیعی (عصاره و اسانس)، فرآورده‌های گیاهی دارویی، فرآورده‌های فرآوری‌نشده، فرآورده‌های طب سنتی، داروهای مشابه‌درمانی^۲ و فرآورده‌های تشخیص حساسیت^۳، فرآورده طبیعی گفته می‌شود.

ماده ۲: ارزش‌های بنیادین

با توجه به مبانی ارزشی نظام علم و فناوری نقشه جامع علمی کشور و تأکید بر حاکمیت جهان‌بینی توحیدی اسلام، عدالت‌محوری، اخلاق‌محوری، ثروت آفرینی، هماهنگی با محیط زیست و اهمیت کرامت انسانی، مبانی ارزشی سند ملی گیاهان دارویی و طب سنتی عبارتند از:

- ۱- اعتقاد به انحصار شفا برای خداوند و وسیله بودن طب برای تحقق اراده الهی در شفای بیماران؛
- ۲- آمیختگی طب سنتی ایرانی با آموزه‌های اخلاقی و تعهد دینی و ضرورت مراعات دقیق موازین اخلاقی در تمام مراحل آموزش، پژوهش و ارائه خدمات پزشکی در عالی‌ترین سطح؛
- ۳- عدالت‌محوری در توسعه بخش گیاهان دارویی و طب سنتی و برخورداری از دستاوردهای آن؛

- ۴- اعتقاد راسخ به حفظ سلامت و بهداشت جسم و جان در آموزه‌های دین؛
- ۵- اخلاق محوری، تقدم مصالح عمومی بر منافع فردی و گروهی، تقویت روحیه تعاون و مشارکت و مسئولیت‌پذیری آحاد علمی و نهادهای مرتبط با آن.

ماده ۳: چشم انداز

- با ایمان به یاری پروردگار و تکیه و توکل بر او و برای تحقق چشم انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی بخش گیاهان دارویی و طب سنتی دارای ویژگی‌های زیر خواهد بود:
- ۱- بهره‌مند از سرمایه و منابع مادی و معنوی داخلی و مزیت‌ها و زیرساخت‌های بومی و پیشرفته، دارای سهم برتر منابع انسانی در کشور و منطقه؛
  - ۲- مولد ارزش افزوده اقتصادی، دارای توان رقابت جهانی و رتبه اول صادرات گیاهان دارویی و فرآورده‌های گیاهی در منطقه؛
  - ۳- پیشتاز در مرزهای دانش و فناوری گیاهان دارویی و طب سنتی و کسب مقام نخست علمی در سطح منطقه؛
  - ۴- مورد وثوق و افتخار آفرین برای آحاد جامعه در ایران و جهان؛
  - ۵- شکوفا، نوآور و دارای نقش مؤثر و برجسته در نظام سلامت کشور از طریق شیوه‌های عالمانه و مبتنی بر شواهد، ایمن، با کیفیت، مؤثر

و قابل دسترس برای آحاد جامعه ؛

۶- مرجعیت علمی در جهان با تکیه بر گیاهان دارویی بومی و انحصاری ایران و میراث مکتوب غنی پزشکی ایران.

ماده ۴: سیاست‌های کلان

- ۱- اهتمام به مدیریت دانش در بخش گیاهان دارویی و طب سنتی
- ۲- خوداتکایی، اشتغال‌زایی و استفاده حداکثری از توان داخلی در بخش گیاهان دارویی و طب سنتی
- ۳- مشارکت حداکثری بخش خصوصی، تعاونی‌ها، نهادهای غیردولتی و سرمایه‌گذاران خارجی و تاکید بر هماهنگی و انسجام بین نهادها
- ۴- رعایت اصول ایمنی زیستی در چارچوب پروتکل‌های جهانی پذیرفته شده در کشور
- ۵- استفاده حداکثری از طبیعت و فرآورده‌های طبیعی در راستای سلامت انسان و رفاه اجتماعی با حفظ چرخه‌های اکوسیستمی طبیعت
- ۶- کاهش تصدی‌گری دولت، تقویت بخش خصوصی و حمایت از ایجاد و توسعه کمی و کیفی شرکت‌های دانش‌بنیان
- ۷- توجه به بنیان‌های فلسفی طب سنتی با تقدم نگرش پیشگیری در برابر درمان
- ۸- تخصص‌گرایی و اجتناب از نسخه‌پردازی عامیانه و اجتناب از

خرافات و خرافات‌زدگی در طب سنتی و گیاهان دارویی
۹- حفظ ذخایر ژنتیکی گیاهان دارویی بومی و انحصاری کشور
۱۰- کاربردی‌سازی آموزش‌های طب سنتی در رشته‌های مختلف
گروه پزشکی و دامپزشکی
۱۱- استفاده از کم‌عارضه‌ترین روش‌ها در درمان‌های گیاهی و طب
سنتی.

ماده ۵: اهداف، راهبردها و اقدامات

با توجه به ویژگی‌های منحصر به فرد دو حوزه گیاهان دارویی و
فرآورده‌های گیاهی و همچنین طب سنتی، اهداف، راهبردها و
اقدامات این حوزه‌ها به صورت مجزا و به تفکیک به شرح ذیل می‌باشد:

۵-۱- حوزه گیاهان دارویی و فرآورده‌های گیاهی

الف) اهداف (در افق ۱۴۰۴)

- ۱- کسب سهم ۲۰ درصد ارزش بازار داروی کشور توسط محصولات
تأیید شده مبتنی بر داروهای گیاهی و محصولات طبیعی
- ۲- کسب سهم ۲۰ درصد ارزش بازار داروی حوزه دامپزشکی کشور
توسط محصولات تأیید شده مبتنی بر داروهای گیاهی و محصولات
طبیعی
- ۳- افزایش صادرات گیاهان دارویی و فرآورده‌های دارویی گیاهی و

فرآورده‌های گیاهی برای حضور در بین ۱۰ کشور اول جهان
 ۴- کسب ۳ درصد سهم تولید علم حوزه گیاهان دارویی و
 فرآورده‌های دارویی گیاهی در عرصه جهانی
 ۵- کسب ۱ درصد سهم ثبت اختراع جهانی در حوزه گیاهان دارویی
 و فرآورده‌های آن
 ۶- ثبت و تحت پوشش قراردادن کلیه گونه‌های انحصاری و بومی و
 یا درحال انقراض گیاهان دارویی کشور در سامانه‌های حفاظت ملی
 ۷- کاهش سطح برداشت رسمی و غیر رسمی از عرصه‌های طبیعی
 به ۲۰۰ هزار هکتار در افق ۱۴۰۴
 ۸- افزایش سطح زیر کشت گیاهان دارویی و اسانس‌دار به ۵۰۰ هزار
 هکتار در افق ۱۴۰۴

ب) راهبردها

۱- بازنگری، اصلاح، ساده‌سازی و روزآمد کردن قوانین، مقررات و
 استانداردهای مربوطه در حوزه گیاهان دارویی و فرآورده‌های گیاهی
 ۲- سامان‌دهی نظام آموزش، پژوهش و توسعه فناوری و نوآوری
 در حوزه گیاهان دارویی و فرآورده‌های گیاهی
 ۳- ترویج، اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی در حوزه گیاهان دارویی و
 فرآورده‌های گیاهی
 ۴- ایجاد انسجام و همکاری‌های مستمر و مؤثر میان مؤسسات،
 شرکت‌ها و تشکل‌های مرتبط با حوزه گیاهان دارویی اعم از دولتی
 یا خصوصی

۵- گسترش همکاری‌های بین‌المللی در علوم و فناوری‌های حوزه گیاهان دارویی

۶- ساماندهی فرآیندها و ساختارهای نظارت و ارزیابی بر کلیه فعالین و فعالیت‌ها در حوزه گیاهان دارویی

۷- ساماندهی تولید و توزیع، بازار و صادرات محصولات و خدمات در این حوزه و تجاری‌سازی دستاوردهای علمی و فناوری در آن

۸- ساماندهی مدیریت منابع و حفاظت از منابع پایه با تاکید بر توسعه سطح کشت، پرورش، جمع‌آوری و فرآوری صنعتی گیاهان دارویی

۹- حفاظت از گونه‌های گیاهی انحصاری کشور و جلوگیری از خروج نمونه و یا اطلاعات مربوط به این گونه‌ها از کشور

۱۰- بهره‌گیری بهینه از رهنمودهای اسلامی در عرصه گیاه‌شناسی، تغذیه و بهداشت و درمان

ج) اقدامات

۱- تهیه و تنظیم آئین نامه‌ها، طرح‌ها و لوایحی به منظور اصلاح و ساده سازی قوانین و ارائه آنها به مراجع ذیصلاح برای تصویب (۱)

۲- تهیه و تدوین استانداردهای ملی برای محصولات حوزه گیاهان دارویی و صادرات و واردات آن و ارائه آن به مراجع ذیصلاح برای تصویب (۱)

۳- راه اندازی انستیتو تحقیقاتی ملی و مرکز بین‌المللی تحقیق و

توسعه در زمینه گیاهان دارویی و فرآورده‌های گیاهی تا سال ۱۴۰۴ (۲)

- ۴- ساماندهی اسناد علمی و میراث دانشمندان اسلامی (۲)
- ۵- تسریع، تسهیل و الزام‌آور کردن مراحل مربوط به ثبت و انجام تحقیقات و آزمایش‌های بالینی برای داروهای گیاهی (۲)
- ۶- ایجاد و توسعه گرایش‌ها، دوره‌ها، رشته‌ها و میان رشته‌های تخصصی حوزه گیاهان دارویی و فرآورده‌های گیاهی با توجه به نیاز کشور و بر اساس آمایش آموزش عالی و پژوهش کشور (۲)
- ۷- استفاده از ظرفیت رسانه ملی و حمایت از اطلاع‌رسانی در رسانه‌های عمومی و تخصصی و برگزاری نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های ملی و بین‌المللی در حوزه گیاهان دارویی (۳)
- ۸- استفاده از ظرفیت آموزش و پرورش برای ترویج اهمیت گیاهان دارویی در سطح آموزش ابتدایی تا متوسطه (۳)
- ۹- ساماندهی و ایجاد تشکل‌های قانونی برای ایجاد ارتباط مؤثر و منطقی بین تولیدکنندگان با مصرف‌کنندگان و یا شرکت‌های دارویی، همچنین توسعه صادرات در حوزه گیاهان دارویی و فرآورده‌های گیاهی (۴)
- ۱۰- جذب، انتقال و بومی‌سازی علوم و فناوری‌های پیشرفته سایر کشورها در حوزه گیاهان دارویی (۵)
- ۱۱- ایجاد نشان تجاری ملی و همچنین نشان‌های تجاری مشترک با سایر کشورها برای صادرات محصولات حوزه (۵)

- ۱۲- رصد و آینده‌نگاری توسعه صنعت داروهای گیاهی (۵)
- ۱۳- ساماندهی و توسعه فعالیت‌های اقتصادی مجاز این حوزه مبتنی بر تأییدیه‌های معتبر و ممانعت از فعالیت‌های غیر مجاز (۶)
- ۱۴- ایجاد سیستم نظارت بر بازار و مراکز عرضه محصولات و خدمات در حوزه گیاهان دارویی به ویژه عطاری‌های سنتی (۶)
- ۱۵- حمایت از تجاری‌سازی و تولید صنعتی دستاوردهای بخش گیاهان دارویی و فرآورده‌های گیاهی منطبق بر شاخص‌های مصوب (۷)
- ۱۶- حمایت از پایلوت‌های تجاری‌سازی محصولات، روش‌ها و یا فرآیندهای با فناوری بالا و نوآوری‌های تأثیرگذار مرتبط با صنعت گیاهان دارویی و داروهای گیاهی (۷)
- ۱۷- برنامه‌ریزی برای پوشش کامل بیمه‌ای داروهای گیاهی ثبت شده (۷)
- ۱۸- رصد، شناسایی و معرفی بازارها و محصولات داروهای گیاهی و فرآورده‌های گیاهی و طبیعی در سطح ملی و بین‌المللی (۷)
- ۱۹- حمایت از تأسیس و ساماندهی مراکز خرید، تهیه و توزیع گیاهان دارویی و داروهای گیاهی و فرآورده‌های گیاهی و بورس گیاهان دارویی (۷)
- ۲۰- حمایت از ایجاد مراکز تولید گیاهان دارویی مادری شامل بذر، نشاء و نهال (۷)

- ۲۱- حمایت از نوسازی و به‌روز رسانی صنایع مرتبط با فرآوری گیاهان دارویی (۷)
- ۲۲- ایجاد مرکز مطالعات بازرگانی بین‌المللی، بسته‌بندی و برندسازی در حوزه گیاهان دارویی و فرآورده‌های گیاهی (۷)
- ۲۳- حمایت از توسعه کمی و کیفی کشت انبوه و زراعت آن دسته از گیاهان دارویی که برداشت بی‌رویه از آنها به عرصه‌های جنگل و مرتع کشور آسیب می‌زند (۸)
- ۲۴- حمایت از کشت گیاهان دارویی سایر اقلیم‌ها در کشور (۸)
- ۲۵- برنامه‌ریزی برای توسعه کشت و اهلی کردن گونه‌های مهم گیاهان دارویی و دارای ارزش اقتصادی (۸)
- ۲۶- ایجاد بانک اطلاعات گیاهان دارویی و فرآورده‌های گیاهی کشور (۸)
- ۲۷- تقویت و توسعه بانک ژن انواع گونه‌های گیاهان دارویی انحصاری یا در حال انقراض (۹)
- ۲۸- تدوین و اعلام فهرست گیاهان دارویی اولویت‌دار کشور (۹)
- ۲۹- ایجاد مرکز تحقیقات دارویی و فرآورده‌های گیاهی مورد تأیید در قرآن و روایات (۱۰)
- تبصره ۱: عرضه داروهای گیاهی انسانی به بازار باید به تأیید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برسد.
- تبصره ۲: عرضه داروهای گیاهی دامپزشکی به بازار باید با تأیید سازمان دامپزشکی کشور صورت گیرد.

۵-۲- حوزه طب سنتی و داروسازی سنتی

الف) اهداف

- ۱- کسب سهم ۱۰ درصد ارزش بازار بهداشت کشور بر اساس قواعد و مبانی طب سنتی از جمله رعایت اصول شش گانه سلامت^۱
- ۲- کسب سهم ۴ درصد ارزش بازار درمان کشور
- ۳- کسب سهم ۲ درصد ارزش بازار داروی کشور توسط محصولات تأیید شده مبتنی بر داروهای طب سنتی
- ۴- پوشش بیمه‌ای مناسب به منظور رسیدن به نرخ پرداخت از جیب ۳۰ درصد در حوزه طب سنتی
- ۵- ارتقای سطح سلامت جامعه مبتنی بر توسعه طب سنتی و بهره‌گیری از اصول شش گانه سلامت و نگرش کل نگر
- ۶- کسب رتبه نخست منطقه در رفع نیازهای سلامت و پزشکی در حوزه طب سنتی و صدور خدمات، دانش فنی و فرآورده‌های گیاهی و طبیعی به میزان ۲۰ درصد از صادرات خدمات پزشکی کشور
- ۷- افزایش سالیانه ثبت پتنت در این حوزه و رسیدن به ثبت سالیانه ۵۰ پتنت در سال ۱۴۰۴ در زمینه فرآورده‌های طب سنتی

ب) راهبردها

- ۱- بازنگری، اصلاح، ساده‌سازی و روزآمد کردن قوانین، مقررات و استانداردهای مربوطه در این حوزه
- ۲- سامان‌دهی و تعیین قلمرو فعالیت‌های طب سنتی در نظام سلامت و نظام آموزش و پژوهش پزشکی کشور

۱- این نش اصل که «سه ضروریه» نامیده می‌شود شامل آب و هوا، خوردن و آشامیدن، خواب و بیداری، حرکت و سکون، استفرغ و احتیاس و اعراض نفسانی است.

- ۳- فرهنگ‌سازی و اصلاح نگرش جامعه نسبت به جایگاه طب سنتی و استقرار و ترویج روش زندگی و تغذیه سالم بر اساس آموزه‌های این طب
- ۴- اصلاح فرآیندها و ساختارهای نظارت و ارزیابی حوزه طب سنتی
- ۵- ساماندهی و ارتقای ظرفیت علمی - تخصصی، مهارت‌های حرفه‌ای و جایگاه معنوی نیروی انسانی متخصص و همچنین کتب درسی و منابع مرجع در حوزه طب سنتی و داروسازی سنتی
- ۶- گسترش همکاری‌های علمی و فناوری در سطح بین‌المللی در حوزه طب سنتی
- ۷- گسترش، تسهیل و ساماندهی ارائه خدمات در حوزه طب سنتی
- ۸- پشتیبانی و حمایت مؤثر از تحقیقات بنیادی، توسعه‌ای و کاربردی اولویت‌دار در حوزه طب سنتی و داروسازی سنتی
- ۹- توسعه داروسازی سنتی برای پاسخگویی به مصارف داخلی و رفع نیازهای صادراتی
- ۱۰- ایجاد و ساماندهی نهادهای مؤثر در حوزه طب سنتی و داروسازی سنتی و حمایت از مؤسسات معتبر مردم‌نهاد در این حوزه
- ۱۱- تعمیق و گسترش بنیان‌های معرفتی و فلسفی طب سنتی و ایجاد فرصت‌های عملی برای تعامل فعال و هم‌افزایی طب سنتی و طب مدرن

ج) اقدامات

- ۱- هماهنگی و ارتباط‌گیری مستمر با کلیه مراکز قانون‌گذاری و اجرایی به منظور پیشنهاد ضوابط و مقررات مورد نیاز این بخش (۱)
- ۲- بازنگری و تعیین ضوابط و مقررات اعتبار سنجی برای تسهیل تأسیس مراکز آموزشی، پژوهشی و خدماتی طب سنتی (۱)
- ۳- حمایت از ایجاد نهادهای استانداردها و معتبر خدمات طب سنتی و داروسازی سنتی (۱)
- ۴- تدوین نظام‌نامه ارائه خدمات سلامت توسط دست‌اندرکاران طب سنتی ایران به‌ویژه پزشکان و داروسازان متخصص در این عرصه (۱)
- ۵- حمایت از به‌کارگیری خدمات طب سنتی در تمام سطوح نظام ارجاع و پزشک خانواده (۲)
- ۶- ارائه «بسته خدمات طب سنتی ایرانی» توسط کلیه تیم‌های پزشکی خانواده به عنوان اصلی‌ترین و عمومی‌ترین رکن نظام سلامت کشور به آحاد جامعه (۲)
- ۷- تهیه و تدوین محتوای آموزشی مناسب در خصوص مبانی، ارزش‌ها، فرهنگ، آداب و میراث پزشکی سنتی و حمایت از الحاق آن به کتاب‌های درسی آموزش و پرورش (۳)
- ۸- طراحی، تدوین و اجرای برنامه توانمندسازی گروه‌های شاخص اجتماعی ۱ در زمینه‌های طب سنتی و داروسازی سنتی به‌منظور ایفای نقش برای آگاه‌سازی عمومی و ترویج آن (۳)

- ۹- ترویج آموزه‌های اسلامی (قرآن، عترت) در حوزه سلامت و تغذیه (۳)
- ۱۰- ترویج سبک زندگی سالم بر مبنای تعالیم اسلامی منطبق بر طب سنتی، در برنامه‌های آموزش عمومی مردم با استفاده از ظرفیت‌های رسانه ملی، مطبوعات، مساجد و سایر اماکن مذهبی، مراکز سلامتی و سایر اماکن عمومی و سایر روش‌های اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی عمومی (۳)
- ۱۱- ترویج رعایت اصول شش‌گانه سلامت مکتب طب سنتی در میان آحاد جامعه (۳)
- ۱۲- طراحی و ترویج الگوی سلامت مادر و کودک براساس آموزه‌ها و تعالیم اسلامی منطبق بر طب سنتی (۳)
- ۱۳- تشکیل بانک اطلاعاتی داروهای سنتی در دسترس و ایجاد سامانه ثبت داروهای سنتی و طبیعی و ارائه اطلاعات دارویی (۳)
- ۱۴- تدوین آیین‌نامه نظارت بر فعالیت‌های حوزه طب سنتی با همکاری نهادهای ذیربط دولتی و غیردولتی (۴)
- ۱۵- طراحی و استقرار مدل‌های مناسب ارتقاء کیفیت، ارزیابی عملکرد، استانداردسازی کلیه فرآیندها و خدمات (۴)
- ۱۶- نیازسنجی و تعیین ظرفیت نیروی مورد نیاز برای پذیرش از طریق برنامه‌های مصوب (۵)

- ۱۷- تربیت نیروی انسانی متخصص با ایجاد گرایش، دوره، رشته و میان رشته‌های تخصصی در زمینه‌های مختلف طب سنتی براساس نیاز و با توجه به آمایش آموزش عالی کشور (۵)
- ۱۸- شناسایی و حمایت ویژه از مراکز دانشگاهی ممتاز در عرصه طب سنتی و داروسازی سنتی و اعطای مأموریت‌های ملی به این مراکز در جهت رفع نیازهای نظام سلامت کشور (۵)
- ۱۹- استفاده از منابع ایرانی-اسلامی طب سنتی و ترویج آن‌ها (۵)
- ۲۰- شناسایی و صیانت و به کارگیری میراث معنوی و منابع معتبر علمی ضمنی و تصریحی طب سنتی ایرانی-اسلامی به ویژه از طریق هماهنگی بین بخشی با سازمان میراث فرهنگی (۵)
- ۲۱- تدوین کتب مرجع، منابع درسی تخصصی و دستورالعمل‌های کاربردی طب سنتی (۵)
- ۲۲- استخراج روش‌های درمانی سنتی (در دو حوزه پزشکی و دامپزشکی) و گردآوری منابع شفاهی طب مردمی بر اساس اندوخته‌های طبیبی فرهنگ‌های متنوع فلات ایران (۵)
- ۲۳- توسعه و تقویت دوره‌های آموزشی کوتاه مدت و بازآموزی طب سنتی (۵)
- ۲۴- تبیین، ترویج و نهادینه سازی آموزه‌های مبتنی بر طب سنتی ایرانی-اسلامی در نظام آموزش پزشکی کشور (۵)
- ۲۵- ایجاد زمینه مناسب برای بهره‌مندی از اندوخته‌های درمانگران سنتی و انتقال به نسل‌های بعدی (۵)

- ۲۶- تصویب و انتشار جهانی منشور «مبانی نظری طب سنتی ایرانی- اسلامی» به منظور درج نام طب سنتی ایرانی- اسلامی به عنوان یک مکتب شناخته شده هم ردیف سایر مکاتب معتبر طب، در متون اصلی بین‌المللی (۶)
- ۲۷- برقراری روابط پایدار و همکاری‌های بین‌المللی و کاربردی با مراکز معتبر طب سنتی دنیا، به ویژه جهان اسلام (۶)
- ۲۸- مطالعات تطبیقی، بین نظام طب سنتی ایرانی- اسلامی با طب سنتی سایر ملل و طب کلاسیک (۶)
- ۲۹- برنامه‌ریزی برای بهره‌گیری مؤثر از ظرفیت‌ها، تجربیات و آموزه‌ها و منابع طب سنتی سایر ملل و نیز از ظرفیت‌های طب کلاسیک (۶)
- ۳۰- گسترش پوشش بیمه‌ای خدمات طب سنتی با تأکید بر اصل عدالت اجتماعی (۷)
- ۳۱- تعرفه‌گذاری خدمات و متناسب سازی نرخ خدمات (دولتی و خصوصی) با سایر خدمات سلامت و حمایت بیمه‌ها از این خدمات (۷)
- ۳۲- اولویت دادن به خرید محصولات و فرآورده‌های طب سنتی توسط بخش‌های دولتی و خدمات بیمه‌ای این محصولات (۷)
- ۳۳- حمایت از سرمایه‌گذاری بخش خصوص در تولید و تجاری سازی و صادرات محصولات و فرآورده‌های طب سنتی (۷)

- ۳۴- تشویق بیمه‌ها به سرمایه‌گذاری در طب سنتی به عنوان طب پیشگیری به منظور کاهش هزینه‌های درمان (۷)
- ۳۵- تولید شناسنامه سلامت در چارچوب مقررات وزارت بهداشت، همراه با اخلاط مزاجی برای افراد جامعه (۸)
- ۳۶- تأسیس و تقویت مراکز رشد واحدهای فناوری در عرصه طب سنتی و داروسازی سنتی (حداقل ۲۰ مرکز در سال چشم‌انداز) (۸)
- ۳۷- راه‌اندازی حداقل ۵ مجله علمی و پژوهشی به زبان فارسی و بین‌المللی در زمینه دستاوردهای علمی و پژوهشی طب سنتی و کاربرد آن در طب نوین و کلاسیک (۸)
- ۳۸- اختصاص حداقل ۵٪ اعتبارات پژوهشی دانشگاه‌های علوم پزشکی به پژوهش‌های طب سنتی و کاربرد آن در طب کلاسیک و نوین (۸)
- ۳۹- تأسیس شبکه تحقیقاتی طب سنتی و توسعه فعالیت‌های آن (۸)
- ۴۰- طراحی و ارائه آموزش‌های مداوم، کوتاه مدت، حین خدمت، به داروسازان در نظام ارائه خدمات طب سنتی (۹)
- ۴۱- طراحی، حمایت و تأمین منابع برای تأسیس و توسعه زیرساخت‌های فناوری و تولید و صادرات داروسازی سنتی، فرآورده‌های بهداشتی - آرایشی، مکمل‌ها و فرآورده‌های غذایی بر اساس دانسته‌های طب سنتی (۹)

- ۴۲- تأسیس موزه احیاء و حفظ آثار و میراث طب سنتی (۱۰)
- ۴۳- حمایت از تأسیس، گسترش و توانمند سازی مراکز و مؤسسات معتبر مردم نهاد مرتبط با حقوق بیماران و ارتقای سطح مشارکت آن‌ها در تصمیم سازی (۱۰)
- ۴۴- تدوین، تصویب و اجرای شیوه‌نامه ادغام طب سنتی و داروسازی سنتی در نظام ارائه خدمات سلامتی (۱۱)
- ۴۵- ایجاد و حمایت از کرسی نظریه‌پردازی طب سنتی ایرانی- اسلامی (۱۱)
- ۴۶- ایجاد گرایش‌های میان رشته‌ای در حوزه طب سنتی و داروسازی سنتی و علوم انسانی، علوم اسلامی، علوم اجتماعی (۱۱)
- ۴۷- تأسیس پژوهشکده مطالعات معرفتی مبتنی بر بنیادهای نظری- فلسفی طب سنتی ایرانی- اسلامی (۱۱)

ماده ۶: ساز و کار اجرایی نمودن و نظارت بر اجرای

سند گیاهان دارویی و طب سنتی

- ۱- شورای عالی انقلاب فرهنگی وظیفه سیاست‌گذاری کلان، هماهنگی کلان و نظارت کلان بر اجرای این سند را بر عهده دارد.
- ۲- ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور وظیفه رصد اجرای این سند را بر عهده داشته و بازنگری‌های لازم در سند و گزارش کلان مربوطه را در فواصل زمانی مشخص به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه خواهد نمود.

۳- «ستاد توسعه علوم و فناوری گیاهان دارویی و طب سنتی» که از این پس ستاد خوانده می‌شود، وظیفه سیاست‌گذاری اجرایی، راهبری، هماهنگی، پایش شاخص‌ها و ایجاد ارتباطات بین دستگاهی لازم اعم از دولتی و خصوصی را برای گسترش فناوری و صنایع دانش‌بنیان در بخش گیاهان دارویی و طب سنتی در چارچوب این سند، بر عهده دارد. این ستاد دارای یک شورا و یک دبیرخانه است. تبصره: دبیرخانه ستاد در معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری مستقر می‌باشد.

الف- اعضای شورای ستاد عبارتند از:

- ۱- معاون علمی و فناوری رئیس‌جمهور (رئیس ستاد)
- ۲- وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (نائب رئیس ستاد)
- ۳- وزیر علوم، تحقیقات و فناوری یا معاون ذی‌ربط
- ۴- وزیر جهاد کشاورزی یا معاون ذی‌ربط
- ۵- وزیر صنعت، معدن و تجارت یا معاون ذی‌ربط
- ۶- وزیر کار، تعاون و رفاه اجتماعی یا معاون ذی‌ربط
- ۷- رئیس جهاد دانشگاهی
- ۸- رئیس مرکز همکاری‌های فناوری و نوآوری ریاست جمهوری
- ۹- رئیس شورای تخصصی حوزوی^۱
- ۱۰- معاون طب سنتی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ۱۱- معاون تحقیقات و فناوری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

۱۲- نماینده ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور
۱۳- چهار نفر از متخصصین و خبرگان مرتبط با حکم رئیس ستاد تبصره: متخصصین به مدت ۴ سال منصوب می‌شوند و انتصاب مجدد آن‌ها بلامانع است. دو نفر از متخصصین به پیشنهاد وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و با حکم رئیس ستاد منصوب می‌شوند.

۱۴- دبیر ستاد

تبصره: دبیر ستاد توسط رئیس ستاد به مدت ۴ سال انتخاب می‌شود و انتصاب مجدد ایشان بلامانع است.

ب- وظایف ستاد به شرح ذیل می‌باشد:

۱- سیاست‌گذاری اجرایی، هماهنگی، پایش، پیگیری ارتباطات بین دستگاهی برای گسترش فعالیت‌ها و رصد اقدامات در حوزه‌های تعریف شده در این سند

۲- تهیه و تدوین برنامه عملیاتی برای اجرایی سازی اقدامات سند در هر سال

۳- هدایت و پیگیری تعاملات بین بخش‌های دولتی و خصوصی برای دستیابی به اهداف این سند

۴- حمایت مادی و معنوی علمی، اطلاعاتی، تسهیل‌گری از شرکت‌های دانش‌بنیان و نیز از طرح‌های دارای ظرفیت فناوری و تجاری‌سازی

۵- حمایت‌های تشویقی از فعالیت‌های علمی و فناوری و اقتصاد دانش بنیان در بخش گیاهان دارویی و طب سنتی مبتنی بر آئین نامه‌های مصوب در شورای ستاد

۶- بررسی تحولات داخلی و بین‌المللی بخش به‌منظور دستیابی به اهداف این سند و ارائه پیشنهاد اصلاحات لازم برای بازنگری و به‌روز رسانی سند به ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور

۷- ارزیابی مستمر و نظارت بر حسن اجرای برنامه‌های محول شده به دستگاه‌ها و همچنین پایش شاخص‌ها و ارائه گزارش سالانه به ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور

تبصره: این گزارش شامل میزان تحقق اهداف دو حوزه «گیاهان دارویی و فرآورده های گیاهی» و «طب سنتی» و مقادیر شاخص- های سند و همچنین فرایند استخراج آنها خواهد بود.

۴ - ستاد موظف است ظرف مدت شش ماه پس از تصویب سند، عناوین شاخص‌های سند را در پنج سرفصل پژوهش و فناوری، آموزش و سرمایه انسانی، اقتصادی، سلامت و نیز زیرساختی تدوین نموده و به تایید ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور برساند.

۵ - دولت موظف است بودجه‌های مورد نیاز ستاد را در قالب یک ردیف مستقل در لویایج بودجه سنواتی و برنامه‌های توسعه پنج‌ساله پیش بینی نماید.

۶ - ساختار تشکیلاتی و شرح وظایف دبیرخانه ستاد، در ستاد تهیه و به تصویب مراجع ذیصلاح قانونی خواهد رسید.

ماده ۷: این مصوبه مشتمل بر یک مقدمه، ۷ ماده و ۶ تبصره در جلسه ۷۳۵ مورخ ۱۳۹۲/۴/۲۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید و از تاریخ تصویب لازم‌الاجراست و کلیه مصوبات و سیاست‌های قبلی مغایر، لغو و بلااثر خواهد بود.

رئیس جمهور و رئیس شورای عالی انقلاب فرهنگی